

ČESKÁ ASTRONOMICKÁ SPOLEČNOST

sekretariát: Astronomický ústav AV ČR, v. v. i., Fričova 298, 251 65 Ondřejov
tel. 775 388 400, info@astro.cz

Tiskové prohlášení České astronomické společnosti číslo 194 z 27. 11. 2013

Cena Františka Nušla za rok 2013

Česká astronomická společnost ocenila Nušlovou cenou za rok 2013 slunečního fyzika doc. RNDr. Mariana Karlického, DrSc., z Astronomického ústavu AV ČR. Slavnostní předání ceny proběhne v sobotu 30. 11. 2013 v 16:00 v budově Akademie věd v Praze 1, Národní 3 v rámci přednáškového Dne s Astropisem. Poté bude přednesena laureátská přednáška „Fyzikální podstata slunečních erupcí“. Na předání ceny i na laureátskou přednášku je možný přístup pouze po registraci - www.astropis.cz, novináři mají vstup volný. Akce se koná ve spolupráci České astronomické společnosti se Společností Astropis, s Akademií věd České republiky a se Střediskem společných činností AV ČR.

Nušlova cena České astronomické společnosti je nejvyšší ocenění, které uděluje ČAS badatelům, kteří se svým celoživotním dílem obzvláště zasloužili o rozvoj astronomie. Je pojmenována po dlouholetém předsedovi ČAS Prof. Františku Nušlovi. Česká astronomická společnost obnovila její udělování po padesátileté přestávce v r. 1999. Prof. PhDr. František Nušl (3. 12. 1867 - 17. 9. 1951) byl v letech 1922 - 1947 předsedou tehdejší Československé astronomické společnosti. V letech 1924 - 1938 byl ředitelem státní hvězdárny.

Marian Karlický se narodil 20. října 1949. Vystudoval fyziku (specializaci fyzika plazmatu) na Přírodovědecké fakultě UJEP v Brně v letech 1969 - 1973. Od roku 1974 až dosud pracuje ve Slunečním oddělení Astronomického ústavu ČSAV/AV ČR v Ondřejově. V roce 1977 získal akademický titul RNDr. a v roce 1981 obhájil kandidátskou disertaci v Ústavu fyziky plazmatu ČSAV. V roce 1992 obhájil disertaci pro získání vědecké hodnosti DrSc. a v roce 2008 se habilitoval na Matematicko fyzikální fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Šest let zastával funkci vedoucího Slunečního oddělení Astronomického ústavu AV ČR a po 8 roků vykonával též funkci zástupce ředitele a vedoucího observatoře v Ondřejově. V současné době je vedoucím pracovní skupiny slunečních erupcí a protuberancí ve Slunečním oddělení a vedoucím českého centra projektu EOS - ALMA (<http://www.asu.cas.cz/alma>). Je také členem Mezinárodní astronomické unie. Vedl přípravu řady diplomantů a doktorandů.

Největšího ohlasu ve světové vědecké literatuře dosáhly Karlického práce, které se týkají multispektrálního sledování slunečních erupcí a rádiových vzplanutí na Slunci, protuberancí a koronálních výronů hmoty (CME) v meziplanetárním prostoru. Doc. Karlický využívá veškerého dostupného pozorovacího materiálu, jak z přístrojů Slunečního oddělení, tak i špičkových přístrojů v zahraničí včetně aparatur na družicích a kosmických sondách k fyzikálnímu výkladu složitých dějů, které se odehrávají ve sluneční fotosféře, chromosféře i koróně, ale i v meziplanetárním prostoru.

Ve svých pracích poukázal na mimořádný vliv magnetických polí, která mají na Slunci i v jeho okolí složitou strukturu a podléhají rychlým změnám, což přirozeně velmi komplikuje

modelování interakcí ve slunečním plazmatu. V roce 2008 obdržel za tyto mezinárodně velmi příznivě přijímané práce Cenu Akademie věd ČR za dosažený vynikající výsledek velkého vědeckého významu: „*Objev nových typů radiové a rentgenové emise slunečních erupcí a jejich teoretické vysvětlení*“.

Od roku 1976 až dosud Doc. Karlický publikoval 437 vědeckých prací, které získaly úhrnem 2 770 citací, čemuž odpovídá Hirschův index 26. Pro srovnání: z dosavadních 14 novodobých nositelů Nušlovy ceny pouze Dr. Zdeněk Sekanina (*1936; cena v r. 2006) publikoval více prací (464), i když v těsném závěsu za doc. Karlickým figuruje další exilový nositel Nušlovy ceny Prof. Ivan Hubený (*1948; cena v r. 2008) se 432 pracemi. Mezi domácími astronomy má Marian Karlický před dalším v pořadí „náskok“ o více než 100 prací, takže jako jediný astronom působící v Česku drží krok se špičkou českých krajanů, kteří odešli během totality do exilu.

Ačkoliv Doc. Marian Karlický patří již dlouhou řadu let k nejzdatnějším českým astrofyzikům, stojí za zmínku, že jeho vědecký výkon po šedesátce je stále imponující. Např. jen v roce 2011 publikoval 22 původních prací a o rok později dalších 21 prací v mezinárodních časopisech s nejvyšším impaktním faktorem v astronomii (ApJ., Astron. Astrophys., Solar Phys. apod.).

Slavnostní předání Nušlovy ceny a laureátská přednáška proběhnou v sobotu 30. 11. 2013 od 16:00 v budově Akademie věd v Praze v rámci přednáškového Dne s Astropisem. Cenu předá předseda České astronomické společnosti Ing. Jan Vondrák, DrSc. spolu s čestným předsedou České astronomické společnosti RNDr. Jiřím Grygarem, CSc. Laudatio přednese emeritní předsedkyně České astronomické společnosti a současná předsedkyně Sluneční sekce České astronomické společnosti RNDr. Eva Marková, CSc. Laureát Nušlovy ceny za rok 2013 Doc. RNDr. Marian Karlický, DrSc. přednese laureátskou přednášku na téma „Fyzikální podstata slunečních erupcí“.

Více o Nušlově ceně a jejích držitelích najdete na <http://www.astro.cz/cas/ceny/nuslova/>.

Kontakt na laureáta: e-mail: karlicky@asu.cas.cz, telefon: 323 649 356

Pavel Suchan

místopředseda a tiskový tajemník České astronomické společnosti

(zpracováno na základě návrhu k udělení Nušlovy ceny za rok 2013 od Dr. Jiřího Grygara)

Česká astronomická společnost (ČAS) vydává od května 1998 tisková prohlášení o aktuálních astronomických událostech a událostech s astronomií souvisejících. Počínaje tiskovým prohlášením č. 67 ze dne 23.10.2004 jsou některá tisková prohlášení vydávána jako společná s Astronomickým ústavem Akademie věd ČR, v. v. i. Archiv tiskových prohlášení a další informace nejen pro novináře lze najít na adrese <http://www.astro.cz/media>. S technickými a organizačními záležitostmi ohledně tiskových prohlášení se obraťte na tiskového tajemníka ČAS Pavla Suchana na adrese Astronomický ústav AV ČR, v. v. i., Boční II/1401, 141 31 Praha 4, tel.: 226 258 411, e-mail: suchan@astro.cz.